

Mivel a szemlerovatunkban ismertetett folyóiratok jobbára egyetlen magyarországi és határon túli magyar könyvtárban sem található meg, szeretnénk lapunk olvasói számára a jövőben lehetővé tenni, hogy —akár visszamenőleg is— elolvashassák azon cikkeket, melyek lapszemlénkből érdeklődésüket felkeltették. Kérjük, ilyen irányú igényüket írásban jelezzék Társaságunk levelezési címén.

Ars Organi 47 (1999) december — 48 (2000) március

A német orgonás folyóirat téli számának élén Martin Balznak, a lap 2000-ben hivatalba lépett új főszerkesztőjének tanulmánya áll. A Georg Joseph Vogler (ismertebb nevén: *Vogler apát*) előtt születésének 250. évfordulóján tisztelgő terjedelmes írás részletesen ismerteti az orkeszterorgona atyjának életútját, orgonás tevékenységét és annak közelebbi-távolabbi hatásait. Vogler gondolkozását alapvetően a felvilágosodás esztétikája határozta meg: a természet és annak vélt egyszerűségét utánzó, ésszerű és könnyen megközelíthető művészet volt a vezérlő eszméje. Orgonatervezőként közvetlen céljának a manheimi zenekar hangzását imitáló orgona elkészítését tekintette, melynek eléréséhez felhasználta Giuseppe Tartininak a kombinációs hangokról szerzett tapasztalatait is. — Mint orgonista kizárólag rögtönzött. A hagyományos orgonás műfajok alig szerepeltek repertoárján: főként programzenét (tengeri csata, Krisztus feltámadása, sétahajózás a Rajnán hirtelen támadt viharban stb.) és hangszereket utánzó darabokat játszott, amivel a zenére kevésbé fogékony polgári közönségének szórakoztatására törekedett.

Friedrich W. Riedel írása Bach késői opuszának, a *Kunst der Fuge* ciklusnak és zenetörténeti előzményeinek, itáliai és osztrák fúgasorozatoknak a kapcsolatát vizsgálja. Az alkalmazott szerkesztési technikák összevetésével Riedel kimutatja, hogy Bach nagyszabású műve folytatója és betetőzése e hagyománynak, melyet tehát a szerzőnek jórészt ismernie is kellett. — Gerd Zacher tanulmánya Bach ugyanezen sorozatával foglalkozik. Fejtegetése során igazolva látja, hogy a szerző a művet kifejezetten a középhangú temperálást szem előtt tartva komponálta, az „Affektenlehre” szellemében alkalmazva az érdesebben hangzó harmóniákat.

Eckhard Trinkaus a XVI–XVII. század fordulóján működött hamburgi *Scherer orgonaépítő család* hesseni tevékenységéről közöl újabb adatokat.

Ernst Kern sok évtizedes koncerthallgatói tapasztalatát összegezve *Bach orgonaműveinek túl gyors tempójú előadása ellen* emel szót. Az orgonisták gyakran elfeledkeznek arról, hogy a polifón zene szerkezetének felismerése még a muzsikusk számára is komoly feladat, ha nem ismeri a művet, vagy nem látja a kottát. Az orgonazene megértését általában még az akusztikai viszonyok is

nehezítik. Elengedhetetlen tehát a darabok tempóját a hallgatóság érzékelésének sebességéhez igazítani.

A műemlékvédelmi rovatban egy olyan neobarokk orgona tervezett felújításával kapcsolatos nézetkülönbségekről értesülhetünk, mely körülbelül fél évszázaddal ezelőtt épült.

Philipp Klais és Hans-Wolfgang Theobald a kölni dóm új Klais-orgonáját mutatja be. Bár a hárommanuális, 53 regiszteres hangszer a főhajó oldalfalán, egy hatalmas gótikus ablak előtt helyezkedik el, annak nem kellett külön karzatot építeni: az egész orgona négy 35 milliméter vastag, a templom boltozatához erősített acélrúdon függ.

Wolfgang Meister az egyik legjelentősebb Rajna-vidéki barokk orgonaépítő, Balthasar König 1715-ben készült orgonájának (I/9) restaurálásáról számol be. A felújítás során sikerült egyértelműen rekonstruálni az egykori középhangú temperatúrát. A hiányzó sípsorok és ékfúvók a König család gyakorlata szerint készültek el; a múlt században épített önálló pedálregiszterek a fúvók mögött, külön szekrényzet nélkül lettek felállítva.

A tudósítások sorában többek között a *GdO 47., göteborgi tanulmányúttjáról* olvashatunk részletes beszámolót.

A német Orgonabarátok Társasága idei, augusztus eleji tanulmányútja Freibergbe és környékére vezet. Ebből az alkalomból született Jiří Kočoureknek a folyóirat idei tavaszi számát bevezető tanulmánya, mely a *szászországi orgonaépítés múltját és jelenét ismerteti*. A tájegység mintegy kétezer orgonával büszkélkedhet, közöttük igen magas a történeti hangszerek aránya; Freiberg és környékének templomai pedig a híres Gottfried Silbermannak és tanítványainak számos hangszerét rejtik. Az NDK-s időszakot az északnémet neobarokk irányzat uralma jellemezte, a 80-as évek közepétől azonban egyre erősebben érezhető a helyi, szászországi barokk és romantikus orgonaépítészet hatása. Ezen túl az orgonaépítő cégek (Eule, Groß & Soldan, Jehmlich, Wegscheider, Welde, Wünnig stb.) a korábbi egyenstílus helyett saját arcukat kialakítására is törekszenek.

Felix Friedrich a Bach-jubileum alkalmából tizenöt orgonista lemezfelvételén át igyekszik számba venni a *Bach-interpretáció közelmúltbeli és jelenlegi irányzatait*, helyzetét. (A kiválasztott előadók: André Marchal, Marcel Dupré, Käte van Tricht, Ewald Kooiman, Craig Cramer, Martin Sander, Simon Preston, Christopher Herrick, Alessio Corti, Kay Johannsen, Franz Hauk, Theo Wegmann, Dagmar Lübking, Alexander Fiseisky, Martin Lücker.) Az elemzés kitér a felvételekhez szolgáló orgonák hangjára, a hangszerek, az előadó és a zene kapcsolatára is.

Eckhard Trinkaus ebben a lapszámban egy XVIII. századi tübingiai származású orgonaépítő, Johann Andreas Heinemann életét, munkásságát és műhelyének utóéletét ismerteti gazdag levéltári anyag segítségével.

Martin Balz rövid írásában J. S. Bach *Esz-dúr triószonátája Adagio tételének pedálszólamával* foglalkozik. Felhívja a figyelmet arra, hogy a tétel első két téma-belépésébe Bach által bejegyzett díszítések a pedálszólam megfelelő helyein is alkalmazhatók.

Axel Leuthold „*Orgonaépítéset az interneten*” címmel ad gyakorlati tanácsokat a világháló használatához orgonás témák iránt érdeklődők részére. Az általános tájékozódási alapismeretek körén túl egyes főbb témacsoportokba is bepillantunk; ilyenek például a rendezvénynaptárak, folyóiratszémák, az orgona-adatbankok, vitafórumok, orgonaépítői honlapok.

A lap teljes terjedelemben közli a Hessen-Nassauai Evangélikus Egyház *irány-mutatóját templomi fűtőberendezések használatához*, melynek kidolgozását a közvetlen gazdasági szempontok mellett az orgonákat fenyegető veszélyek indokolták. A dokumentum számos gyakorlati tanács mellett a már ismert alapvető adatokat is közli: a templomtér felfűtésének sebessége nem haladhatja meg az óránkénti 1,5 °C fokot, 40% relatív légnedvesség alatt pedig csökkenteni kell a fűtést vagy szűkség esetén ki kell kapcsolni azt.

A bischofsheimi Szent Teréz-templom új orgonáját (Jäger & Brommer in Waldkirch/Schwarzwald, II+P/21) Raimund Mursch ismerteti, a klingenbergi Szent Pankrác-templom romantikus, mechanikus kúpládás hangszerének restaurálásáról (Balthasar Schlimbach, 1892, II+P/26) pedig Peter Schaefer számol be.

A vitafórumban három hozzászólás is olvasható a lap 1999-es őszi számában megjelent, *a regiszterrekeszes szelládát* alapvetően elítélő cikkhez. A rövid írások nemcsak enyhítik a romantika fő szelládátípusáról közölt elítélő képet, hanem az egyik a kúpládás orgonát a századforduló orgonazenéjének interpretálásához egyenesen ideálisnak tartja. — A lap egy másik témához is közöl hozzászólásokat: Bernhard Billeter kételyének ad hangot Gerd Zacher azon véleményével kapcsolatban, hogy Bach a *Fúga művészete* ciklust a középhangú temperatúra figyelembevételével komponálta volna.

Az újságot a szokásos bő könyvszemle, kotta- és lemezismertetés, rendezvénynaptár és a társasági hírek zárják.

Enyedi Pál

L'Orgue No 250, No 251 (1999/II, III)

A francia folyóirat 250. számának teljes első részét Yves Lafargue tanulmánya teszi ki, mely *a több redőnyművel* (Récit expressif és Positif expressif) *is rendelkező francia szimfonikus orgonával* és annak a zeneirodalomban található használatával foglalkozik. A cikkhez számos ilyen, 1854 és 1930 között épült hangszer listája csatlakozik.

A lapszámban a könyvújdonságok recenziói között olvashatunk Yvette Carbou *Pierre Cochereau-ról írt*, 1999-ben publikált 400 oldalas *könyvéről*. A Cochereau halálának 15. évfordulóján megjelent mű számos fotóval tiszteleg a Notre-Dame